

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ FAKULTETAS
KŪRYBOS KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Metodiniai
baigiamojo bakalauro darbo nurodymai

Komunikacijos studijų krypties

Vilnius, 2014

Černevičiūtė, J., Jaškūnienė, E., Kirtiklis, K., Mickevičius, A. Metodiniai baigiamojo bakalauro darbo nurodymai. Sudaryt. E. Jaškūnienė. Vilnius: Technika, 2014.

Mokomajame leidinyje pateikiami baigiamojo darbo pasirinkimo, jo rengimo, struktūros, rašymo metodikos ir apipavidalinimo reikalavimai. Aptariami literatūros šaltiniai, jų pateikimo, leidinių ir kitų šaltinių aprašo, baigiamojo darbo įforminimo, jo gynimo reikalavimai.

Leidinyi skirtas VGTU Kūrybinių industrijų bakalauro studijų programos studentams.

Leidinį rekomendavo VGTU KI Studijų komitetas

Recenzavo:

doc. dr. Laimutė Jakavonytė, Vilniaus Universitetas

doc. dr. Nikolajus Ambrusevič, Vilniaus Dailės akademija

TURINYS

ĮVADAS	4
1. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMO GRAFIKAS	7
1.1. Bakalauro baigiamasis darbas 1 (BD1)	7
1.2. Bakalauro baigiamasis darbas 2 (BD2)	7
1.3. Bakalauro baigiamasis darbas 3 (BD3)	9
2. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO STRUKTŪRA IR ĮFORMINIMAS	10
2.1. Bakalauro baigiamojo darbo struktūra	10
2.2. Turinio puslapio įforminimas	11
2.3. BD tekstas	11
2.4. Paveikslų apipavidalinimas	12
2.5. Lentelių apipavidalinimas	12
2.6. Priedai	13
2.7. BD įrišimas	13
3. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO DALIŲ RAŠYMO METODIKA	15
3.1. Baigiamojo darbo anotacija	15
3.2. Įvadas	15
3.3. Teorinė dalis	17
3.4. Tiriamoji dalis	18
3.5. Praktinė dalis	18
3.6. Išvados ir siūlymai	18
4. AKADEMINIAI MOKSLINIO TEKSTO KŪRIMO BŪDAI IR AKADEMINĖ KALBA	19
4.1. Mokslinio teksto kūrimo būdai	20
4.2. Akademinė kalba	22
4.3. Bakalauro darbo autorius ir adresatas	23
5. CITAVIMAS IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	24
6. ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS	28

IVADAS

Leidinio tikslas – pateikti metodinius nurodymus studentams, kaip rengti baigiamąjį bakalau-ro darbą. Jame apibrėžiami darbo rengimo etapai, struktūra, įforminimas, dalių rašymo metodika, akademinio teksto kūrimo būdai, citavimas ir literatūros sąrašo sudarymas. Leidinys skirtas VGTU Kūrybinių industrijų fakulteto (KIF) Kūrybos verslo ir komunikacijos katedros (KVKK) studentams.

Bakalauro baigiamasis darbas (BD) – tai kvalifikacinis studento darbas, kurio pagrindu kvalifikacinė komisija vertina studento pasirengimą savarankiškam darbui ir suteikia atitinkamos specialybės bakalauro kvalifikaciją. BD rašymas ugdo gebėjimą komunikacijos srities problemas nagrinėti savarankiškai, kūrybingai, susieti komunikaciją su kūrybinių industrijų sritimi, ieškoti keliamų problemų sprendimo būdų. Autorius turi pademonstruoti studijų metu įgytas komunika-cijos srities ir kūrybinių industrijų šakos žinias bei atskleisti gebėjimą pažinti ir interpretuoti ko-munikacijos procesų realijas.

Studentai BD rašo savarankiškai, patariami darbo vadovų ir laikydamiesi VGTU KIF taiko-mos darbų rašymo, apipavidalinimo ir jų dokumentavimo tvarkos. Komunikacijos krypties bai-giamieji darbai turi būti tiriamojo arba tiriamojo-taikomojo pobūdžio ir privalo atitikti pagrindi-nių universitetinių studijų baigiamajam rašto darbui keliamus reikalavimus. Už baigiamojo darbo išvadas, argumentaciją ar savarankiškumą atsako tik pretendentas į bakalauro laipsnį. Vadovo ir recenzento uždavinys yra siekti, kad diplomantas rastų racionalius sprendimo variantus ir kon-sultuoti jį darbo metu.

Bakalauro baigiamojo darbo tikslas. BD rašymas ir gynimas yra savarankiškas kvalifika-cinis tyrimo darbas, parodantis studentų gebėjimą nagrinėti svarbias komunikacijos mokslo ir praktikos problemas, taikyti tinkamus metodus toms problemoms nustatyti ir spręsti, remiantis tyrimo rezultatais formuluoti išvadas ir pasiūlymus bei tolesnio tyrimo kryptis. BD rašymu sie-kiamą ugdyti studentų gebėjimą taikyti įgytas komunikacijos studijų krypties, kūrybinių industri-jų šakos žinias sprendžiant praktinio pobūdžio komunikacijos proceso ir verslo organizavimo problemas. BD turi būti derinamas tiek teorinis, tiek praktinis problemos aspektas, teikiami prak-tiniai siūlymai, praplečiantys nagrinėjamos problemos sprendimo lauką.

Rengdami ir gindami BD studentai turi ugdyti ir pademonstruoti tokius gebėjimus:

- Atskleisti nagrinėjamos problemos (temos) aktualumą, jos svarbą komunikacijos mokslo ar verslo srities teorijai ir praktikai;
- Aiškiai apibrėžti BD tikslus ir uždavinius;

- Įvertinti problemos (temos) išnagrinėjimo situaciją, apžvelgiant teorinius modelius, Lietuvoje ir užsienyje atliktus svarbiausius darbus;
- Pasirinkti problemos pobūdį atitinkančius metodus ir mokėti juos tinkamai taikyti;
- Derinti surinktą antrinę informaciją ir pirminę medžiagą ir duomenis, leidžiančius tinkamai išnagrinėti pasirinktą temą;
- Interpretuoti ir apibendrinti teorinės ir praktinės analizės rezultatus, formuluoti pagrįstas išvadas, siūlyti sprendimus, prognozes arba naujas idėjas;
- Laikytis BD nurodymuose pateiktų reikalavimų dėl darbo turinio, apimties, jo rašymo eigos, techninio įforminimo ir literatūros bei šaltinių sąrašo sudarymo tvarkos.

Bakalauro baigiamojo darbo vertinimo kriterijai:

- mokslinio tyrimo aktualumas, jo teorinis lygis ir /arba praktinė nauda;
- kryptingas kvalifikuotas mokslinės literatūros pasirinkimas, jos citavimas, atpasakojimas, perfrazavimas, interpretavimas;
- tiriamojo objekto analizė pasirinktu aspektu (darbo turinio atitiktis darbo pavadinimui, darbo tikslo ir uždavinių formulavimas, uždavinių tikslui pasiekti tinkamumas);
- teksto organizavimas ir struktūrinimas (uždavinių įgyvendinimas, darbo struktūros optimalumas);
- mokslinio tyrimo atlikimas ir aprašymas, gautų duomenų interpretavimas (tinkama teorinė temos analizė, praktinės dalies (tyrimo) sąsajos su teorine dalimi, tyrimo tikslo, uždavinių įgyvendinimas, tyrimo metodikos parinkimas ir pagrindimas, aprašymas, taikymas, tyrimo eigos aprašymas, išvadų pagrįstumas, praktinių rekomendacijų adekvatumas ir pagrįstumas);
- kalba (taisyklinga akademinė kalba, tinkama terminija).

BD vertę didina temos sudėtingumas, šiuolaikiškumas arba originalumas, temos vietos komunikacijos mokslo kryptių arba kūrybinių industrijų strategijos kontekste atskleidimas, sugebėjimas darbo įvade aiškiai ir paprastai išdėstyti problemos esmę bei gautus pagrindinius darbo rezultatus; sugebėjimas pažvelgti į savo atliktą darbą kritiškai, suformuluojant nepakankamai išspręstas ar darbo metu iškilusias spręstinas problemas.

1. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMO GRAFIKAS

KIF KVKK skiriami 3 pagrindiniai BD rengimo etapai: BD1, BD2 ir BD3.

1.1. Bakalauro baigiamasis darbas 1 (BD1)

BD1 tikslas – pasirinkti būsimo tyrimo temą, objektą bei problematiką ir apibrėžti darbo metodus iškeltoms problemoms spręsti.

BD1 uždaviniai:

1. Suformuluoti baigiamojo darbo pavadinimą.
2. Nustatyti ir apibrėžti tyrimo objektą.
3. Parengti baigiamojo darbo įvadą.
4. Sudaryti baigiamojo darbo struktūrą (baigiamojo darbo turinys).
5. Atlikti mokslinės – metodinės literatūros nagrinėjama tema analizę.
6. Parengti literatūros sąrašą.
7. Pilnai parengti pirmą – teorinę – darbo dalį.

BD1 tikrina ir vertina (įskaityta-neįskaityta) baigiamojo darbo vadovas.

Atsiskaitymo forma (skaitmeninis/atspaustas variantas, pokalbis ar kt.) nustatoma diplomanto ir diplominio darbo vadovo abipusiu susitarimu.

Šiuo etapu turi būti užpildytas baigiamojo darbo užduoties lapas.

Baigiamojo darbo vadovo vertinimo forma turi būti pristatyta į katedrą iki sausio mėn. 15–20 d. Tiksliai atsiskaitymo data yra nustatoma atsižvelgiant į einamųjų metų darbo ir poilsio dienų grafiką ir skelbiama egzaminų tvarkaraštyje.

1.2. Bakalauro baigiamasis darbas 2 (BD2)

BD2 tikslas – ištirti pasirinktą problemą ir/arba pateikti kūrybinius bei praktinius jos sprendimo būdus.

BD2 uždaviniai:

1. Atlikti pasirinkto objekto empirinius tyrimus.
2. Atlikti empirinių tyrimų metu gautų duomenų analizę ir pateikti išvadas.
3. Pateikti praktines tiriamosios srities objekto rekomendacijas ir/arba siūlymus.
4. Pateikti BD išvadas ir rekomendacijas.

BD2 vertina katedros baigiamųjų bakalauro darbų gynimo komisija, kurios sudėtį sudaro KIF KVKK. BD2 į katedrą pateikiamas skaitmeniniu formatu. Komisijai pateikiamas pilnai užbaigtas darbas, sutvarkytas ir apipavidalintas pagal Baigiamojo darbo metodinius reikalavimus.

Diplominis darbas pristatomas komisijai likus savaitei iki Komisijos posėdžio pradžios.

KIF KVK katedros baigiamųjų bakalauro darbų gynimo komisijos posėdis organizuojamas iki gegužės mėn. 10 d. Tiksliai KVK katedros baigiamųjų bakalauro darbų gynimo komisijos posėdžio ir darbo pristatymo data yra skiriama atsižvelgiant į einamųjų metų darbo ir poilsio dienų grafiką ir skelbiama egzaminų tvarkaraštyje bei el. paštu studentams. KIF KVK katedros baigiamųjų bakalauro darbų gynimo komisijos nariai įvertina BD baigtumą ir teikia siūlymus dėl jo tinkamumo ginti Kvalifikacinėje komisijoje („Leidžiama ginti“, „Rekomenduojama ginti su pataisymais“ arba „Nerekomenduojama ginti“).

BD2 sudaro 100 % viso BD darbo apimties.

1.3. Bakalauro baigiamasis darbas Nr. 3 (BD3)

BD3 galutinis vertinimas vyksta viešo gynimo Kvalifikacinėje komisijoje metu ir pateikiamas kaip bendra komisijos nuomonė.

Atspausta galutinė darbo redakcija įteikiama vadovui likus 10 darbo dienų iki gynimų Kvalifikacinėje komisijoje laikotarpio pradžios.

BD3 antraštiniame lape turi būti darbo vadovo parašas, kuriuo vadovas patvirtina, kad susipažino su darbu ir siūlo jį ginti.

Galutinė atspausto darbo redakcija yra teikiama recenzentui likus 5 darbo dienoms iki gynimų Kvalifikacinėje komisijoje laikotarpio pradžios. Recenzentas nustatytos formos raštišką recenziją pristato į KIF KVKK dieną iki gynimų Kvalifikacinėje komisijoje laikotarpio pradžios. Diplomantas turi teisę susipažinti su recenzija iki gynimo pradžios.

Recenzentus skiria KIF KVK katedra.

BD3 negali būti ginamas, jei studentas nesilaiko bendrų BD rašymo bei įforminimo nuostatų, išdėstytų KIF KVKK Metodiniuose baigiamojo bakalauro darbo nurodymuose.

BD3 negali būti vertinamas, jei darbo autorius nedalyvauja gynime.

BD3 gynimui skiriama 15 min., iš kurių:

- 7 min. pristatymui, kuris parengiamas PPT ar kitu prezentacijos formatu, suderinamu su KIF KVKK technologine baze. Prezentacijoje nurodomas darbo pavadinimas ir trumpai atskleidžiama darbo problema, tikslai bei uždaviniai, darbo metodai, struktūra, pristatomos išvados, pateikiami praktiniai siūlymai.
- 7 min. – atsakyti į komisijos ir recenzento klausimus bei pastabas.

Bakaluro baigiamojo darbo apimtis (be priedų) – 50 psl.

2. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO STRUKTŪRA IR ĮFORMINIMAS

Baigiamasis bakalauro darbas rengiamas lietuvių kalba. Įforminant baigiamąjį darbą, būtina vadovautis Lietuvoje galiojančiomis dokumentų rengimo taisyklėmis ir šia baigiamojo bakalauro darbo rengimo tvarka.

2.1. Bakalauro baigiamojo darbo struktūra

1. 1 antraštinis BD lapas.
2. 2 antraštinis BD lapas.
3. BD užduoties lapas.
4. Baigiamojo darbo anotacija lietuvių kalba.
5. Baigiamojo darbo anotacija anglų kalba.
6. Sąžiningumo deklaracija.
7. Turinys.
8. Įvadas.
9. Teorinė dalis.
10. Tiriamoji dalis.
11. Praktinė dalis/pasiūlymas.
12. Išvados.
13. Santrumpų sąrašas ir pagrindinių sąvokų žodynelis.
14. Literatūros ir šaltinių sąrašas.
15. Iliustracijų sąrašas.
16. Priedai.

Baigiamųjų darbų blankai (anotacija, sąžiningumo deklaracija, antraštinis lapas, antrasis antraštinis lapas ir kt.) yra skelbiami VGTU informacinės sistemos lauke „Baigiamieji darbai“ adresu: <http://studijos.vgtu.lt/baigiamieji-darbai/baigiamuju-darbu-blankai/>

Internete skelbiamų anotacijų formų negalima koreguoti – atspausdintame lape turi matytis puslapio internetinės nuorodos. Anotacijų lapus internete būtina užpildyti prieš savaitę iki baigiamųjų darbų gynimo pradžios.

Darbo užduotyje ir sąžiningumo deklaracijoje reikia įrašyti baigiamojo darbo patvirtinimo datą ir potvarkio Nr., kurie yra skelbiami VGTU informacinės sistemos lauke „Įsakymai“ adresu <https://medeine.vgtu.lt/studentams/login.jsp>.

2.2. Turinio puslapio įforminimas

Dalių pavadinimai turinyje rašomi didžiosiomis raidėmis, skyrių ir poskyrių – mažosiomis. Vieno puslapio apimties skyrių ar poskyrių neturėtų būti. Skyrių ir poskyrių pavadinimai turi būti trumpi, aiškūs, prasmingi ir, svarbiausia, atitikti tiriamos problemos esmę. Pavadinimai neturi kartotis ar kartoti viso darbo pavadinimo.

TURINYS	
ĮVADAS	9
1. DALIES PAVADINIMAS	10
1.1. Skyriaus pavadinimas	10
1.1.1. Poskyrio pavadinimas	11
1.1.2. Poskyrio pavadinimas	12
1.2. Skyriaus pavadinimas	14
2. DALIES PAVADINIMAS	17
2.1. Skyriaus pavadinimas	17
2.1.1. Poskyrio pavadinimas	18
2.1.2. Poskyrio pavadinimas	21
2.2. Skyriaus pavadinimas	25
IŠVADOS	35
LITERATŪRA	37
ILIUSTRACIJOS	38
1 PRIEDAS	39
2 PRIEDAS	40

2.3. BD tekstas

Darbas rašomas kompiuteriu 12 pt *Times New Roman* šriftu ir 1,5 intervalu tarp eilučių.

Rašant tekstą, puslapyje iš kraštų reikia palikti paraštes: kairėje pusėje – 25 mm, dešinėje – 10 mm, viršuje – 20 mm ir apačioje – 20 mm. Pastraipos pirmosios eilutės įtrauka (atstumas nuo kairiosios paraštės) – 10 mm. Tekste galima paryškinti atskirus žodžius ar sakinius.

Darbo lapai numeruojami *ištisai*, pradedant antraštiniu puslapiu ir baigiant paskutiniu priedo lapu. Nuo antraštinio lapo iki turinio lapų imtinai *numeriai puslapiuose nerašomi*, t.y. puslapių numerius pradedame rašyti nuo pirmojo įvado lapo. Puslapio numeris rašomas puslapio apačioje dešinėje pusėje.

Dalys/skyriai, poskyriai numeruojami arabiškais skaitmenimis. Poskyriai numeruojami tik skyriaus viduje. Todėl poskyrio eilės numeris prasideda dalies numeriu, skyriaus numeriu ir poskyrio tame skyriuje numeriu, kurie skiriami taškais, pavyzdžiui: 2.1.1.; 2.2.1.

Įvado, išvado, literatūros, iliustracijų ir priedų skyriai nenumerojami.

Dalių pavadinimai rašomi didžiosiomis raidėmis puslapio centre, o skyrių ir poskyrių pavadinimai rašomi mažosiomis raidėmis, pajuodintu šriftu, išskyrus pirmąją, ir pradedami kaip pastarpos pirmoji eilutė.

Kiekvieną BD dalį pradedame rašyti naujame puslapyje, o skyrius ir poskyrius – tame pačiame.

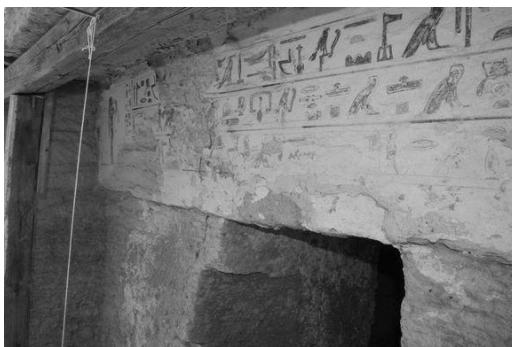
Antraštės žodžiai nekeliami.

2.4. Paveikslų apipavidalinimas

Paveikslų kategorijai priskiriamos visos iliustracijos, išskyrus lenteles. Tai gali būti reprodukcijos, grafikai, schemas, diagramos, kita vaizdinė medžiaga.

Paveikslai visame darbe numeruojami ištiesai. Paveikslai ir lentelės numeruojamos pagal atskirus sąrašus.

Po paveikslu pajuodintu šriftu rašomas jo eilės numeris ir pateikiami šie duomenys: autorius, paveikslų pavadinimas, sukūrimo metai, nuoroda į šaltinius (1 pav.). Iš interneto puslapių pateikiamų paveikslų nuorodos yra ilgos, gremėzdiškos ir apsunkina teksto suvokimą. Tokiu atveju po paveikslu pakanka nurodyti pagrindinius duomenis (autorius, pavadinimas, metai), o pilną informaciją (šaltinis, puslapis, prieigos data) pateikti iliustracijų sąrašė.

1 pav. Egipto hieroglifai. 4300 m. pr. Kr.

2.5. Lentelių apipavidalinimas

Lentelės visame darbe numeruojamos ištiesai.

Lentelės numeris rašomas prieš lentelę dešinėje pusėje. Jis išskiriamas pajuodintu šriftu arba pabraukimu. Po lentelės numerio mažosiomis raidėmis rašomas pavadinimas (2 pav.).

Eilučių pavadinimų antraštė	Skilties antraštė		Skilties antraštė
Skilties paantraštė	Skilties paantraštė	Skilties paantraštė	Skilties paantraštė
Antraštė			
Antraštė			
Antraštė			

2 pav. Lentelių apipavidalinimo pavyzdys

2.6. Priedai

Priedai yra numeruojami ištisai.

Kiekvienas priedas pradamas naujame lape. Dešiniajame viršutiniame kampe didžiosiomis raidėmis rašoma PRIEDAS. Jei priedas turi pavadinimą, jis rašomas didžiosiomis raidėmis kaip dalies pavadinimas. Jei priedų daugiau kaip vienas, jie numeruojami arabiškais skaitmenimis, pvz., 1 PRIEDAS, 2 PRIEDAS. INTERVIU SU KINO REKLAMOS ATSTOVAIS ir t. t. Priedai yra dedami viso darbo pabaigoje.

Priedai numeruojami ir segami eilės tvarka pagal tai, kokia seka jie minimi tekste.

Apie priedų turinį ir kiekį sprendžia BD autorius. Rekomenduojama pateikti tuos priedus, kurie turi išliekamąją mokslinę vertę arba gali būti vėliau naudojami pradėto tyrimo tąsai, pvz. rengiant magistro darbą.

Prieduose pateikiamos užimančios daugiau kaip vieną puslapį pirminės medžiagos lentelės, iliustracinė antraeilė reikšmę turinti, tačiau tekste analizuojama medžiaga (paveikslai, lankstinukai, reklamos, transkribuoti tekstai, naudotų programų aprašai, klausimynai ir kt.). Priedų nuorodos pateikiamos pagrindiniame tekste, o turinyje išvardijami visi priedai, nurodant jų numerius ir pavadinimus.

Jeigu tiriamosios medžiagos yra labai daug, ji gali būti pateikiama atskiru tomu.

2.7. BD įrišimas

Baigiamasis bakalauro darbas turi būti įrištas tvarkingai, kietesniais viršeliais taip, kad būtų matyti antraštinis lapas.

Anotacijos spausdinamos dviem egzemplioriais: vienas įsegamas į baigiamąjį darbą, antrasis pridedamas prie darbo neįrištas įmautėje. Recenzija apie baigiamąjį darbą neįrišta pridedama prie bakalauro baigiamojo darbo įmautėje.

Pažyma apie baigiamąjį bakalauro darbą (su vadovo atsiliepimu ir vadovo bei katedros vedėjo parašais) ir baigiamojo darbo recenzija pridedamos prie baigiamojo darbo įmautėje.

Baigiamojo darbo elektroninę versiją, po to, kai popierinėje darbo versijoje yra surinkti visi reikalingi vadovų ir konsultantų parašai, studentas įkelia per informacinės sistemos „Mano VGTU“ aplinką likus ne mažiau kaip 5 darbo dienoms iki darbų gynimų Kvalifikacinėje komisijoje laikotarpio pradžios.

Vadovas informacinėje sistemoje „Mano VGTU“ peržiūri studento įkeltą BD, ar jis atitinka darbą popieriuje ir likus ne mažiau 3 dienoms iki gynimo Komisijoje jį patvirtina. Po šio patvirtinimo BD laikomas išsaugotu registre ir studento prieiga prie anotacijos ir įkelto BD koregavimo uždaroma.

3. BAKALAURO BAIGIAMOJO DARBO DALIŲ RAŠYMO METODIKA

3.1. Baigiamojo darbo anotacija

Baigiamojo darbo anotacija – tai sutrumpintas baigiamojo bakalauro darbo esmės išdėstymas lietuvių ir užsienio kalbomis. Joje turi atsispindėti tyrimo tema, aktualumas, naujumas, tyrimo tikslas, objektas, uždaviniai, hipotezės, metodai, struktūra, pagrindiniai teiginiai, išvados.

3.2. Įvadas

Įvadas – tai darbo dalis, kurioje glausta forma atsispindi bakalaurinio darbo visuma. Pradinė projekto vizija darbo metu gali kisti, todėl kai kurie studentai linkę rašyti įvadą darbo pabaigoje. To daryti nepatartina todėl, kad įvado rašymas padeda sukonkretinti darbo viziją, apgalvoti tinkamiausius jos įgyvendinimo kelius, palengvina darbo aptarimą su vadovu. Todėl preliminarus įvadas darbo pradžioje yra būtinas.

Įvade (kaip ir išvadose) gali būti cituojama tik ypatingais atvejais.

Darbo įvade privalu *pristatyti darbo temą*. Darbo tema atsispindi pavadinime ir yra susijusi su problematika. Problema gali būti praktinio pobūdžio, reikalaujanti tarpdisciplininio požiūrio (pvz., „Darbuotojų motyvavimo ypatybės kultūros organizacijose“), arba vienos iš studijuotų disciplinų atskiro aspekto nuodugnus tyrimas (pvz., „Kokybinių tyrimų taikymas kultūros produktų rinkodaroje“). Darbo tema įvade pristatoma tik bendriausiais bruožais, o su ja susijusios teorijos bei požiūriai dėstomi bakalauro darbo analitinėje dalyje. Tyrimo problema tiesiogiai išplaukia iš temos aktualumo apibrėžimo. Įvardijus temos aktualumo punktus, nurodomi nagrinėtini jos aspektai ir priežastys, kodėl pasirinkti vieni ar kiti aspektai.

Įvade privalu atskleisti bei pagrįsti pasirinktos *darbo temos aktualumą*. Deklaratyviai konstatuoti aktualumą vien kaip faktą nepakanka. Juo grindžiama tyrimo objekto svarba, praktinė nauda, vienos ar kitos srities nesprenžiamų problemų gausa arba aktualumu šiuolaikinės visuomenės funkcionavui. Tema gali būti aktuali praktiniu arba teoriniu požiūriu. Pirmuoju atveju jos aktualumą sudaro galimybė pritaikyti tyrimo rezultatus praktikoje (pvz., išsiaiškinus kultūros darbuotojų motyvavimo ypatybes, galima pateikti formuluoti motyvavimo būdų tobulinimo pasiūlymus). Antruoju atveju aktualumą sudaro teorinio modelio koregavimas, jo testavimas naujais empiriniais pavyzdžiais (pvz., išanalizavus skirtingose šalyse paplitusias kultūros industrijų sampratas, galima pateikti naują, bendresnę jų sampratą arba parodyti, jog kuris nors modelis apima neesminius kultūros industrijų bruožus). Neaktualios darbo temos yra tokios, kurios jau yra ištyrinėtos, atsakymai į jose keliamus klausimus jau surasti.

Įvardijus temą ir jos aktualumą, įvade reikia apibrėžti **darbo tyrimo objektą**. Darbo tyrimo objektas - tai reiškiny s ar procesas, kurį siekiama tyrinėti darbe. Jei darbo tema yra pvz. „Viešųjų ryšių priemonių efektyvumas kultūros produkto rėmime“, tai darbo objektas yra „viešųjų ryšių priemonių efektyvumas“. Nors darbo objekto nurodymas dažniausiai iš dalies atkartoja tai, kas jau buvo pasakyta pristatant temą, jis detaliau įvardina tyrinėjamus aspektus, savybes ir ypatumus.

Šalia darbo objekto galima nurodyti ir **dalyką** - tai tas *tiriamąjo objekto aspektas*, kuris labiausiai (konkrečiausiai) atspindi tiriamąją problemą. Pvz., darbo temoje „Kūrybinio mąstymo lavinimas žaidimais“, tyrimo objektas yra „kūrybinio mąstymo lavinimas“, o tiriamasis dalykas – „kūrybinio mąstymo *lavinimas žaidimais*“. Atskiriant objektą ir dalyką nusakomas ieškomas priežastinis ryšys tarp žaidimų ir kūrybinio mąstymo lavinimo. Tačiau tyrimo objektą galima būtų nusakyti ir neišskiriant dalyko, pastarąjį nurodant darbo tikslu: „tyrimo objektas - kūrybinio mąstymo lavinimas. Darbe siekiama išanalizuoti jo lavinimo žaidimais ypatumus“.

Skirti darbo objektą ir dalyką pravartu todėl, kad tai įneša aiškumo, nuskaidrina darbo idėją. Darbo dalykas didžia dalimi lemia darbo savitumą ir originalumą, nes objektas (tiriami reiškiniai ir procesai) gali būti tas pats skirtinguose darbuose, o objekto tyrimo perspektyva ar tiriamasis aspektas (dalykas) – skirtingi.

Kitas labai svarbus žingsnis - **apibrėžti ir suformuluoti darbo tikslą**. Darbo tikslas turi nuosekliai sekti iš pasirinktos darbo temos ir sietis su darbo objektu. Jis atskleidžia tai, ko siekiama bakalauro darbe, į kokį klausimą apie tyrimo objektą ieškoma atsakymo. Bakalauro darbo tikslas gali būti formuluojamas naudojant veiksmažodžius „atskleisti“, „paaiškinti“ - trumpai tariant, atrasti atsakymą į pagrindinį darbo klausimą, iškeltos problemos sprendimą. Pvz., jeigu darbo tema yra „Darbuotojų motyvavimas kūrybos organizacijose“, jos objektas bus „darbuotojų motyvavimo ypatybės kūrybos organizacijose“, o tikslas - „atskleisti darbuotojų motyvavimo ypatybes kūrybos organizacijose“ ar pan.

Formuluojant darbo tikslą svarbu: a) derinti jį su pasirinkta tema - tikslas negali būti platesnis už temą arba pernelyg siauras; b) sieti jį su darbo objektu - tikslas parodo, į kokį klausimą apie darbo objektą ieškoma atsakymo; c) atsižvelgti į tikslui pasiekti reikalingas pastangas, tikslas negali būti toks, kad jam įgyvendinti reikėtų išspręsti daugybę uždavinių ir visos mokslininkų komandos pastangų, jis turi atitikti bakalauro darbo apimtį.

Apibrėžus baigiamojo bakalauro darbo tikslą, išskiriami **darbo uždaviniai** - tai išsikeltam tikslui pasiekti reikalingi konkretūs žingsniai. Uždaviniai parodo, kaip bus siekiama tikslo. Siekiant ką nors „atskleisti“, reikia susisteminti, išskirti, apibrėžti, palyginti ir t.t.

Įvade formuluojant tiriamosios darbo temos uždavinius būtina juos skirti nuo techninių darbo veiksmų arba užduočių ir jų nepainioti. Tiriamosios darbo temos uždaviniai nėra techninės darbo užduotys. Pastarosios gali būti tokios: atlikti literatūros analizę, parengti tyrimo metodiką, atlikti apklausą, atlikti apklausos duomenų kodavimą ir pan.

Tiriamosios darbo temos uždaviniai - tai ne techninės, o mąstymo užduotys, kurias išsprendus pasiekiamas darbo tikslas. Uždaviniai gali būti tokie: paaiškinti x ir y teorijų skirtumus, apibūdinti x, išskirti z ypatybes, apibūdinti y sampratą, įvertinti x poveikį, ir pan.

3.3. Teorinė dalis

Teorinėje dalyje analizuojami *literatūros šaltiniai* nagrinėjama tema. Remiantis Lietuvoje bei užsienyje atliktų mokslinių tyrimų rezultatais ir kitų šaltinių analize, pateikiamas probleminės situacijos apibūdinimas, įvardijama problema, pateikiami jos buvimą pagrindžiantys argumentai, nustatomas problemos ištyrimo laipsnis, pagrindžiamas problemos teorinės analizės ir empirinių tyrimų būtinumas. Kitaip tariant, teorinė dalis – tai pasirinkimas įvairiausių „instrumentų“, kurie bus naudojami atliekant konkretų tyrimą.

Pasirenkami literatūros šaltiniai turi būti tiesiogiai susiję su nagrinėjama problematika. Jie privalo išryškinti tiriamos problemos teorinius aspektus, kurie įprasmins tyrimą ir padės jį atlikti. Tokiu būdu bus užtikrintas teorinės ir tiriamosios darbo dalių integralumas. Reikėtų susikcentruoti ties keliais literatūros šaltiniais, pirmenybę teikiant recenzuojamiems, akademinėse duomenų bazėse registruotiems akademiniais darbams..

Teorinėje darbo dalyje parengiamos būsimo praktinio problemos nagrinėjimo prielaidos ir išėties pozicijos, remiantis autoriaus surinktais empiriniais duomenimis.

Teorinėje dalyje studentas, remdamasis įvairiomis koncepcijomis, konstruoja tirtiną objekto modelį, kuris turi parodyti, kokia teorine koncepcija jis remiasi atlikdamas empirinius pasirinkto konkretaus objekto tyrimus. Modelis apima pagrindines sąvokas, priežastinius ryšius, loginę objekto struktūrą ir kt. Pvz., komunikacijos procesas, kaip socialinis pasikeitimo informacija fenomenas, gali būti apibūdinamas įvairių lygmenų ir skerspjuvių teorijomis. Pastarosios, savo ruožtu, yra pasitelkiamos tiriant konkrečius socialinės veiklos dėmenis.

Baigiamojo darbo teorinėje dalyje turi būti paaiškinta, kuo remiantis yra suformuotas arba iš mokslinės literatūros atrinktas *tyrimo metodas*.

Skirtinguose moksluose naudojami įvairūs metodai (pvz., biografinis, kokybinis interviu, struktūrinė analizė, statistinis, kritinis ir kt.), kurie taikomi įvairiems tyrimo etapams (šaltiniams

ir medžiagai rinkti, rezultatams apibendrinti ar interpretuoti ir kt.) analizuoti. Vieno arba kito metodo taikymas turi būti pagrįstas įrodant jo tikslingumą, t.y. galimybę gauti patikimą informaciją.

Kiekvieno teorinės dalies skyriaus ar poskyrio pabaigoje apibendrinami jame analizuoti teiginiai.

Remiantis atlikta apžvalga būtina pateikti bendrą teorinių teiginių įvertinimą ir pareikšti savo argumentuotą nuomonę. Teorinės darbo dalies išvados turi atsispindėti baigiamojo darbo santraukoje.

3.4. Tiriamoji dalis

Tiriamajoje dalyje atsispindi bakalauro gebėjimas formuluoti temą, ją sieti su problema, racionaliai ir pamatuotai išsikelti uždavinius ir, svarbiausia, taikant teorinėje dalyje suformuotą tyrimo modelį, išanalizuoti pasirinktą medžiagą, pateikti tyrimo rezultatus bei rekomendacijas.

Tiriamoji dalis pradama *tyrimo objekto* apibūdinimu ir charakterizavimu. Tyrimo objektas gali būti konkreti įmonė, jos vidiniai ar/ir išoriniai ryšiai, įvairūs socialinės veiklos skerspjūviai (ekonomika, vadyba, kultūra, žiniasklaida, reklama ir kt.), lokalsios jų apraiškos (vizualinė komunikacija, reklaminės strategijos, medijos, teatras, spauda ir t.t.) ir pan.

Aprašant socialinio tyrimo objektą, apibūdinama jo *funkcionavimo aplinka* – specifiniai bruožai, ekonominės, kultūrinės, demografinės ar kt. sąlygos, turinčios tiesioginį sąlytį su nagrinėjama tema ir problema.

Tiriamajoje dalyje įvardijami pasirinkti empirinio *tyrimo metodai*, tyrimo patikimumas ir duomenų reprezentatyvumas. Aprašomas tyrimo organizavimas, duomenų rinkimo procesas bei kliūtys, su kuriomis buvo susidurta organizuojant ir/arba vykdant tyrimą, taip pat argumentuojami duomenų, informacijos surinkimo instrumentai, atliekamas surinktų duomenų ir informacijos apdorojimas ir/ar sisteminimas, rezultatų apibendrinimas.

Atliekant lyginamąją analizę, būtina pasirinkti objektus, turinčius daugmaž *vienodus/lygiaverčius vardiklius* – panašaus profilio įmones, analogiškas socialinio aktyvumo sritis, kurių veiklos pobūdis, struktūra, darbuotojų skaičius, komunikacinės struktūros ir kt. vardikliai yra panašūs.

Šioje darbo dalyje *vertinami tyrimo rezultatai*. Joje nagrinėjami tiriamų reiškinių tarpusavio ryšiai, atskirų rodiklių pokyčių mastai ir sąlygos, aiškinamos priežastys, pateikiama argumentuo-

ta tiriamų reiškinių, rodiklių kitimo prognozė. Remiantis tyrimo rezultatais, plėtojami arba patvirtinami (paneigiami) išankstines prielaidas apie tyrimo problemą pagrindžiantys argumentai.

Analizuojant ir vertinant tyrimo duomenis pateikiamos analitinės lentelės, schemas, kita iliustracinė medžiaga. Baigiamojo darbo tiriamosios dalies skyrius turi būti baigiamas išdėstytos medžiagos apibendrinimu.

3.5. Projektinė dalis

Tiriamosios dalies pabaigoje arba atskirame skyriuje yra pateikiamas ir aprašomas autoriaus siūlomas tiriamos problemos sprendimas. Sprendimas turi būti tinkamai argumentuotas tiek teoriniu požiūriu, tiek ir empirinių tyrimų rezultatais. Siūlydamas problemos sprendimą darbo autorius turi galimybę pademonstruoti savo kūrybinius gebėjimus. Tai gali būti problemos sprendimo priemonių planas, produkto modelis, komunikavimo priemonės modelis, prekės ženklo modelis, reklamos modelis, video, audio kūrinys, standas, maketas ir pan. Kūrybinis sprendimas turi tiesiogiai sietis su darbe nagrinėjama problema.

3.6. Išvados ir siūlymai

Išvados turi įrodyti, kad autorius pasiekė įvade suformuluotą tikslą bei išsprendė iškeltus uždavinius. Išvados turi būti konkrečios ir logiškai susijusios su darbo dalimis ir uždaviniais. Jas formuluojant būtina vengti naujos argumentacijos, ypač kartoti kitų autorių padarytas išvadas. Jų formuluotės turi būti trumpos ir aiškios. Rekomenduojama kiekvienam darbo uždaviniui pateikti po vieną, dvi ar tris išvadas.

Baigiamuosiuose bakalauro darbuose, kuriuose buvo vykdomi taikomieji tyrimai, pasiūlymai yra privalomi ir turi sekti iš darbo išvadų. Pateikiami tik konkretūs ir argumentuoti pasiūlymai analizuotai problemai spręsti arba pateikiamos sprendimo alternatyvos. Pasiūlymai turi būti susiję su darbo tema, turi būti akivaizdu, kad šiems pasiūlymams parengti buvo būtinos visos pagrindinės BD dalys ir atlikti tyrimai.

Rekomendacijas privalu formuluoti kaip argumentuotas tezes. Rekomendacijų turinio neturėtų sudaryti kitų mokslininkų tyrimais ir moksliniais darbais grindžiami teiginiai ar jų dalys. Rekomendacijos turi būti konkrečios ir skirtos bakalauro darbe tirtoms organizacijoms ar jų padaliniams.

4. AKADEMINIAI MOKSLINIO TEKSTO KŪRIMO BŪDAI IR AKADEMINĖ KALBA

4.1. Mokslinio teksto kūrimo būdai

Bakalauro darbas yra mokslinis-tiriamasis akademinis tekstas. Jis rašomas remiantis akademineis teksto kūrimo būdais. Akademiniai mokslinio teksto kūrimo būdai nepriklauso nuo vienos ar kitos mokslo šakos ar srities ir todėl gali būti universaliai taikomi kuriant labai įvairius mokslinius tekstus. Akademiniai mokslinio teksto kūrimo būdai yra šie:

- analizė (tyrimas arba nagrinėjimas),
- perpasakojimas (referavimas),
- interpretacija,
- probleminis svarstymas,
- kritinis vertinimas.

Mokslinio teksto kūrimo būdai privalo būti logiškai vienas su kitu susiję ir vieni iš kitų išplaukti. Pvz., probleminis svarstymas yra kritinio vertinimo dalis, perpasakojimas yra būtinas analizės pagrindas, analizė - interpretacijos sąlyga ir pan.

Pagrindinis bakalauro darbo, kaip mokslinio teksto, kūrimo būdas yra *analizė*. Pačia bendriausia prasme suprantama analizė - tai kokios nors visumos (pvz. vienos ar kelių analizuojamų teorijų, problemos, tezės, reiškinių) skaidymas į dalis, siekiant išryškinti jos struktūrą - sudedamąsias dalis ir jų konkrečius tarpusavio ryšius. Analizė leidžia sisteminei į dalis padalinti analizuojamą temą, tekstą, konkretų tikrovės atvejį, turimą medžiagą ir pan. Moksliniame tekste naudojant analizės būdą svarbu vengti bendro pobūdžio teiginių ir visą dėmesį koncentruoti į konkrečių detalių ir jų tarpusavio sąveikos turiningą mikroanalitinį išryškinimą.

Rašant mokslinį darbą privalu išryškinti:

- analizės objektą (kokia problema, teorija, modelis, reiškinys, ir pan.), koku tikslu darbe naudojama analizė (interpretacijai, išvadų formulavimui ir pan.),
- kuo remiantis atliekama analizė (kas yra analizės pagrindas - kokia sąvoka, požymis, kriterijus),
- kokie yra analizavimo būdai (istorinis, probleminis, sisteminis).

Nepriklausomai nuo to, kokia analizė atliekama (istorinė, probleminė ar sisteminė), ji remiasi skaidymo-jungimo ir gretinimo-priešinimo (lyginimo) principais, leidžiančiais išryškinti panašumus ir skirtumus. Skaidyti ir jungti, gretinti arba priešinti galima dvi ar daugiau teorijas, atvejus, tezes, faktus ir pan.

Lyginamojoje analizėje yra būtina iš anksto apibrėžti visus aspektus arba elementus, kuriuos ketinama lyginti. Pvz., galima lyginti dvi teorijas ieškant panašumų ir skirtumų, kaip jose suprantama ta pati tiriamajam darbui svarbi sąvoka - „vartojimo industrija“, „hipertikrovė“, „kontrolės visuomenė“ ir pan. Tokiu atveju analizuojamose teorijose ieškoma apibrėžimų, juos aprašančių pavyzdžių. Lyginimo tikslas - išsiaiškinti dominančios sąvokos vartojimo abiejose teorijose panašumus ir skirtumus, jų atsiradimo pagrindą.

Bakaluro darbuose analizės objektas yra mokslinė literatūra, atskleidžianti kelių ir daugiau mokslininkų teorinius požiūrius į kokį nors dalykinį turinį. Todėl šių autorių pozicijų analizė negali būti atliekama be *perpasakojimo*, t.y. tekstų turinio referavimo. Perpasakojimas negali būti savitiksliis. Perpasakojant (referuojant) galima rašyti savais žodžiais ir stiliumi, bet privalo neiškreipti referuojamo teksto turinio prasmės ir labai aiškiai atskirti referuojamą tekstą nuo savųjų komentarų. Bakaluro darbe perpasakojant (referuojant) kito autoriaus tekstą privalu:

- Atsirinkti savo tikslui reikalingas analizuojamo teksto mintis ir pradėti nuo pačių svarbiausių minčių, papildant jas mažiau svarbiomis.
- Vartoti formuluotes, parodančias, kad perpasakojate būtent kito autoriaus, o ne savo pačių mintis: „x teigia, pabrėžia, siūlo“ ir pan.
- Skirti referuojamo autoriaus mintis nuo savo paties komentarų, aiškinimų, teiginių. Tai paprastai formuluojama tokiomis frazėmis kaip: „aiškinant šį x požiūrį, galima būtų teigti, kad...“, „iš to, kas x yra pasakyta, galima daryti išvadą, kad...“, ir pan.

Bakaluro darbo dėstymo dalių teksto kūrimo būdus - analizę ir perpasakojimą - gali papildyti interpretacija, probleminis svarstymas ir kritinis vertinimas.

Interpretacija - yra reikšmių ir prasmių visuma, vienokiu ar kitokiu būdu suteikiama kokiam nors objektui (tekstui, daiktui) ar jo sudedamosioms dalims. Dažniausiai interpretacijos reikalauja sudėtingi tekstai, kurie netampa aiškūs vien juos perpasakojus ir išanalizavus ir kuriuos galima suprasti lyginant vienas teksto vietas su kitomis. Interpretacija negali būti savavališka ir nemotyvuota. Interpretacija, kaip vienokios ar kitokios prasmės suteikimas, privalo remtis detalio teksto analize ir perpasakojimu. Loginio požiūriu teisėtos interpretacijos sąlyga yra teksto analizė ir perpasakojimas, iš kurių ji ir turėtų būti „išauginta“.

Probleminis svarstymas - tai argumentuotas skirtingų požiūrių pristatymas. Jis negali būti savitiksliis ir turėtų baigtis išvadomis, apibendrinančiomis diskutuojamą problemą ar vyraujančius požiūrius, įvairių požiūrių sinteze arba naujo požiūrio suformulavimu bei pagrindimu.

Kritinis vertinimas - tai vertinamojo pobūdžio teiginiai, grindžiami disciplinai priimtinais

vertės nustatymo kriterijais. Visuose moksliniuose darbuose paprastai yra vertinami kitų autorių tekstai parašyti ta pačia tema ir jų įnašas į temos tyrinėjimą, taip pat paties darbą rašančio autoriaus tyrimas. Vertinant reikėtų:

- tiksliai įvardinti vertinimo objektą,
- vertinti remiantis aiškiai suformuluotais dalykiniais kriterijais (ne „gerai“ ar „blogai“),
- pateikti vertinimo argumentų.

Bakalauro darbe galima remtis *loginiais* vertinimo kriterijais - *neprieštaringumas ir nenuoseklumas*. Prieštaravimai teorijose dažnai atsiranda nevienodai traktuojant tas pačias sąvokas arba skirtingas sąvokas traktuojant kaip tas pačias. Nenuoseklumas - tai negebėjimas pripažinti tinkamų išvadų, akivaizdžiai plaukiančių iš prielaidų, „trečiojo kelio“ arba „aukso vidurio“ ieškojimas ten, kur jo nėra ir negali būti.

Taip pat tinkamas vertinimo kriterijus yra *nepagrįstumas*. Nepagrįstais laikomi teiginiai, kurie yra apibendrinamojo pobūdžio, tačiau remiasi labai mažu faktų skaičiumi arba vos keliais pavyzdžiais. Nepagrįsti yra ir akivaizdžiai šališki, paviršutiniški arba tik subjektyviu požiūriu paremti teiginiai.

Jeigu bakalauro darbas yra susijęs su vadybos sritimi, tai yra galimi tokie vertinimo kriterijai kaip „veiksmingumas“, „efektyvumas“, „tinkamumas“, „tikslingumas“. Visi jie yra dalykiniai ir remiasi objektyvia informacija. Ši informacija yra vertinimo argumentai - kodėl būtent taip vertinamas modelis, procesas, veiksmas.

4.2. Akademinė kalba

Bakalauro darbas turi būti parašyti *akademine kalba*. Šiai kalbai būdingos trys pagrindinės ypatybės:

- taisyklingumas,
- dalykiškumas,
- tikslumas.

Taisyklinga kalba - tai visų gramatikos ir sintaksės taisyklių paisanti kalba. Bakalauro darbe negalima palikti gramatinių, sintaksinių ir korektūros klaidų. Šios klaidos rodo atsainų autoriaus požiūrį į rašymo kultūrą ir rašto darbo skaitytojus.

Dalykiška kalba - tai *neutrali* kalba, skirta nusakyti aprašomo dalyko *esmei*. Neutrali kal-

ba leidžia susitelkti į turinio supratimą, neblaško dėmesio ir neapsunkina supratimo kalbiniais reiškiniiais.

Kalba praranda neutralumą, kai joje vartojami:

- vertinamieji pasakymai ar žodžiai (šaunu, puiku, gerai, apgailėtina ir pan.),
- vaizdingi, emocingi, metaforiški ir kt. literatūriniam ar publicistiniam stiliui būdingi pasakymai,
- įmantrybės,
- šnekamosios kalbos arba žargono („super“, „jėga“).

Vertinti galima tik tada, kai tam yra nuodugnai pasirengta, t.y. kai **vertinimo kriterijai yra apibrėžti arba aiškiai apibūdinti**. Tačiau ir čia reiktų rinktis kuo neutraleresnius vertinamuosius žodžius, ir pvz., rašyti „tikslinga“, o ne „puikiausiai tinka“, kalbėti apie „veiksmingą“ metodą, o ne „nuostabų“ ar „puikų“ metodą.

Bakalauriniame darbe pirmiausia **turi būti siekiama kalbos tikslumo, o ne estetiškumo ar emociinio įtaigumo**. Nedera ką nors atvirai girti, žavėtis, reikšti simpatiją ar susižavėjimą, mėginti skaitytojui sukelti kokias nors emocijas. Atsargiai reikia vartoti ir metaforas - jos yra daugiareikšmės, todėl geriau jų atsakyti arba vartoti tik aiškinimo tikslais. Perdėta kalbos išmonė kartais gali priversti suabejoti darbo rimtumu.

Įmantrybės - tai žodžiai, kurie yra perdėm sudėtingi ir gali būti pakeisti paprastesniais. Rašant mokslinį darbą **nedera vartoti įmantrių tarptautinių žodžių, disciplinai nebūdingų arba labai retai vartojamų terminų (o jeigu jie būtini, juos reikia paaiškinti)**. Mintys turi būti reiškiamos paprastai - atmetant viską, kas nieko minčiai neprideda, o tik apsunkina jos suvokimą.

Tiksli kalba - tai vienaprasmė ir vienareikšmė kalba, **Jos** pagrindas yra ta pačia prasme vartojamos sąvokos ir tikslūs jų apibrėžimai.

4.3. Bakalauro darbo autorius ir adresatas

Bakalaurinio darbo **autorius** visada yra konkretus asmuo, tačiau moksliniame akademiniam stiliuje vietoje pirmojo vienaskaitos ar daugiskaitos asmens vartojama beasmenė veiksmažodžių forma (pvz., „darbe remiamasi“, „tiriama“, „nagrinėjama“, „analizuojama“ ir pan.) Mokslinis tekstas dažniausiai konstruojamas kaip tezių ir argumentų seka, kuriai asmeniniai įvardžiai nėra reikalingi.

Nuostata, jog mokslinio darbo nedera rašyti pirmuoju asmeniu, remiasi požiūriu, jog bet koks mokslinis darbas, netgi parašytas labai individualiai, remiasi visos mokslo bendruomenės darbo

vaisiais (teorijomis, sąvokomis, metodais), todėl nedera jų savintis. Kita tokios nuostatos priežastis - rašant mokslinį darbą reikia kalbėti objektyviai, apie mokslo požiūriu svarbius dalykus, apie patį darbą, o ne apie save.

Mokslinio rašto darbo *adresatas* yra mokslo bendruomenė. Studentų bakalaurinius darbus skaito dėstytojai ir recenzentas, tačiau juos rašant reikėtų įsivaizduoti, kad dėstytojai ir recenzentas atstovauja visą specialybės akademinę bendruomenę, o ne siaurą ir specializuotą jos dalį. Todėl reikia vengti tiek labai siauros specializuotos kalbos, tiek akademinėi bendruomenei nepriimtino populizmo.

Darbe reiktų vengti akivaizdžių dalykų aiškinimo ir apibrėžimo (pvz., plačiai vartojamų tarptautinių žodžių).

Vienas iš mokslinės kalbos požymių yra **metakalba**. Tai kalbėjimas apie patį tekstą. Ji gali būti vartojama pristatant temą, paaiškinant metodus, susiejant pastraipas, skyrius ir poskyrius, atskiriant savo tekstą nuo cituojamojo, primenant, kas jau buvo rašyta (pvz., „Toliau bus plėtojama, aiškinama...“, „Šiame skyriuje bus nagrinėjama ...“). Visa tai lemia metakalbos vienetų pasirinkimą: *metapastraipas* (paaiškina, kas bus rašoma arba buvo parašyta), *metasakinis* (nurodo skyriaus temą), *metažodžius* (rodo loginį ir semantinį pastraipų bei sakinių ryšį, teksto ir literatūros nuorodas, sustiprina tekstą).

5. CITAVIMAS IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

Kiekvienas akademinis rašto darbas rašomas naudojant specialią mokslinę literatūrą ir šaltinius. Studijos universitete savaime reiškia įsiliejimą į atitinkamą mokslinę bendriją. Nagrinėdamas tam tikrą problemą bakalaurantas įsitraukia į akademinę diskusiją. Jis turi susipažinti su pasirinktai problematikai skirtais tyrimais ir parodyti pasirinkto probleminio lauko žinojimą. Nenurodydamas sakinio, minties, tyrimo ir kt. šaltinių, tyrėjas automatiškai autorystę priskiria sau, t.y. pasisavina svetimas mintis ir tyrimų rezultatus. Plagijatas yra sunkus akademinis nusizengimas, už kurį studentai gali būti šalinami iš universiteto¹.

Akademinis rašto darbas rašomas remiantis *moksline* literatūra. Mokslinė literatūra - tai tekstai, publikuoti mokslinėse monografijose, recenzuojamuose straipsniuose, recenzuojamuose moksliniuose žurnaluose ir pan. Mokslinei literatūrai priskiriami ir magistro darbai bei daktaro disertacijos. Bakalauro darbas remtis rašant rašto darbą nerekomenduojama. Vadovėliai nėra laikomi moksline literatūra. Jais remtis galima tik tuomet, kai norima įrodyti, kad koks nors teiginys ar koncepcija yra plačiai paplitusi, "vadovėlinė" tiesa.

Nemokslinę literatūrą (publicistiką, grožinę literatūrą, informacinius ir reklaminius leidinius) galima pasitelkti tuo atveju, kai jie yra konkrečiai susiję darbo tematika. Pvz., žurnalas „Žmonės“ laikytinas šaltiniu tuo atveju, jeigu tyrimo tema yra susijusi su verslininkų įvaizdžio analize jo iliustracijose. Tačiau tiriant Rusijos kompanijų investicijas Lietuvoje, jame publikuotos nuotraukos iš „Gazprom“ surengto vakarėlio tokiu šaltiniu nėra laikomos.

Atskirą literatūros ir šaltinių grupę sudaro nepublikuoti šaltiniai - asmeninė korespondencija, pokalbiai, interviu. Nepublikuoti šaltiniai naudojami išimtiniais atvejais – tada, kai problemos tyrimas be jų neįmanomas. Šie šaltiniai į literatūros sąrašą neįtraukiami, tačiau tekste būtina kuo išsamiau apibūdinti situaciją: įvardinti pašnekovą (ar korespondencijos partnerį), komunikacijos pobūdį (asmeninis pokalbis, interviu, laiškas), datą, vietą ir pan. Pvz. „Barakas Obama (asmeniniame elektroniniame laiške, 2012 04 18) patvirtino, jog Pietų Korėjos kompiuterinių žaidimų industrijos išsaugojimas yra vienas iš pagrindinių JAV kultūros politikos Rytų Azijoje prioritetų“. Interviu tekstai dedami į darbo priedus.

Cituojama literatūra pateikiama rašto darbo pabaigoje esančiame literatūros sąrašė. Darbo autorius turi remtis ne mažiau kaip 20 mokslinių šaltinių. Sąrašas sudaromas, išdėstant šaltinius abėcėlės tvarka.

Literatūros sąrašė pateikiami tik tie leidiniai ar publikacijos, kurie yra cituojami darbe.

---

¹ Žr. VGTU Studijų nuostatų 138 straipsnį.

Literatūros sąrašė autorių pavardės ir leidinių pavadinimai rašomi originalo kalba jų nelietuvinant. Pvz., tekste rašoma McLuhanas, literatūros sąrašė – McLuhan. Tačiau išversto veikalo pavadinimą rašome lietuvių kalba (McLuhan, M. 2003. *Kaip suprasti medijas...*)².

Literatūros sąrašė pozicijos išdėstomos abėcėlės tvarka pagal autoriaus pavardės pirmąją raidę, arba, jei knyga neturi konkretaus autoriaus (pvz. Koranas ar Lietuvos Respublikos Konstitucija), pagal pavadinimo pirmąją raidę. Leidiniai kirilika pateikiami sąrašo pabaigoje, po leidinių, publikuotų lotyniška abėcėle. Kirilika publikuotų leidinių autorių pavardės ir pavadinimus tiek darbo tekste, tiek ir literatūros sąrašė galima transliteruoti į lotynišką abėcėlę, tuomet literatūros sąrašė jie pateikiami kartu su kitais leidiniais, o ne atskirai sąrašo pabaigoje.

Bendros gairės, kurių dera laikytis sudarant literatūros sąrašą, yra šios:

- pateikiama autoriaus pavardė (autorių pavardės) ir pirmoji vardo raidė, leidimo metai, leidinio pavadinimas, leidimo vieta ir leidėjas;
- jei cituojama periodiniame leidinyje esanti publikacija, papildomai nurodomas leidinio pavadinimas bei puslapiai, kuriuose yra publikacija.

Citata yra pateikiama kabutėse, o po jos skliaustuose nurodomi autoriaus pavardė, publikacijos leidimo metai ir tikslus puslapis:

Pasak kai kurių šaltinių, „kompiuteris yra geriausias žmogaus draugas“ (Lunačiarskis 2010: 24).

Jei cituojama ne konkreti vieta, bet glaustai atpasakojamas ilgesnis teksto fragmentas (ar į jį nurodoma), kabučių nebereikia, tačiau puslapius nurodyti privalu:

Lunačiarskis kelia provokuojantį klausimą, kas yra geresnis žmogaus draugas, kompiuteris ar išmanusis telefonas, ir pateikia gausybę argumentų už abu atsakymus (Lunačiarskis 2010: 24 - 26), iš jų čia bus svarbūs keli...

Literatūros sąrašė leidiniai aprašomi taip:

Vieno autoriaus knyga: Lunačiarskis, K. 2010. *Technologinė draugystė*. 2 leid. Vilnius: Mistinės psichologijos institutas.

---

² Bendroji nuostata reikalauja, jog leidiniai visuomet būtų cituojami iš lietuviško vertimo, jei toks yra. Jo nesant, cituojama iš originalaus teksto, tačiau visos darbe esamos citatos turi būti išverstos į lietuvių kalbą.

Straipsnis knygoje (straipsnių rinkinyje): Lunačiarskis, K. 2010. Kompiuterių raidos perspektyvos, kn. Kokliušas, Ž. (sud.) *Kompiuterizacijos keliai ir klystkeliai*, Vilnius: Mechanikų leidykla, 19 – 37.

Straipsnis moksliniame periodiniame leidinyje: Lunačiarskis, K. 2010. Išmanieji telefonai – iššūkis asmeniniams kompiuteriams?, in *Matematika ir informatika. Mokslo darbai*. 57: 20 – 43.

Jei cituojamas tekstas ne iš tiesioginio šaltinio, o iš jį cituojančio kito autoriaus ir pirminis šaltinis rašto darbo autoriui nėra prieinamas, tuomet tiek skliaustuose prie teksto, tiek literatūros sąrašė nurodoma ta publikacija, kuria faktiškai remiamasi:

Alytaus apskrities mokyklų tyrimo ataskaitoje Zita Tamašauskienė teigia, kad „90% Krokialaukio mokyklos moksleivių niekuomet nėra skambinę laidiniu telefonu“ (cit. pagal Praspaliauskienė 2011: 322).

Literatūros sąrašė ši laikraščio publikacija rašoma taip:

Praspaliauskienė, Ū. 2011. Kaimo mokyklų kaita. *Alytaus varpai*, 2012-09-01: 4.

Cituojant dviejų ar trijų autorių parašytas publikacijas, tekste nurodomi visi autoriai, keturių ir daugiau – tik pirmojo autoriaus pavardė ir santrumpa et al. (nuo lot. *et alii* – ir kiti):

„Lietuviško kino istorija gana neilga, palyginus su teatro“ (Čiupkus, Lupkus ir Pupkus 1998: 142).

„Dvidešimtojo amžiaus pabaigoje stipriai išaugo higienos prekių produkcijos apimtys“ (Johnson et al. 2011: 5).

Literatūros sąrašė šios publikacijos rašomos taip:

Čiupkus, Š., Lupkus, A., Pupkus, M. 2002. *Vizualinis posūkis Lietuvoje*. Klaipėda: Herkaus Kanto leidykla.

Johnson, R. W., Johnson, J. W., Procter, W., Gamble, J., 2011. Shampoo and Nanotechnologies. *Journal of Nanoengineering*, vol. 11, no. 4: 5 – 31.

Internetinėje duomenų bazėje PDF formatu paskelbtas mokslinis straipsnis cituojamas ir aprašomas taip, kaip straipsnis popieriniame mokslo periodiniame leidinyje. Tačiau jei remiamasi interneto tinklalapiu, kuriame nenurodytas teksto autorius, puslapis ar leidimo metai, cituojama nurodant apsilankymo tinklalapyje datą:

„Lietuvos komunikacijos tyrėjų asociacija jungia komunikaciją tyrinėjančias institucijas ir pavienius mokslininkus“ (Lietuvos komunikacijos tyrėjų asociacija 2013).

Literatūros sąrašė ši publikacija rašoma taip:

Lietuvos komunikacijos tyrėjų asociacija. [žiūrėta 2013-04-01]. Prieiga per internetą <<http://www.lkta.lt/apie.html>>.

Knygos, kurių autoriai nenurodyti, literatūros sąrašė pateikiamos taip:

Lietuvos Respublikos Konstitucija. 2000. Panevėžys: Teisybės planeta.

6. ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

Iliustracijos yra svarbi akademinio rašto darbo dalis, ypač tada, kai darbe nagrinėjami ir analizuojami vizualūs objektai arba kada teorinės įžvalgos yra pagrindžiamos vizualiniais sprendimais. Todėl labai svarbu neperkrauti teksto grafiniais pavyzdžiais ir iš didelio iliustracijų skaičiaus atrinkti tas, kurios geriausiai ir įtaigiausiai iliustruoja mintį ar teiginius.

Paveikslų, reprodukcijų, grafikos, fotografijos ir kt. kūrinių autorius gina autorinės teisės įstatymas. Todėl, rašant pavadinimą, būtina įvardinti autoriaus vardą, pavardę, kūrinio pavadinimą, atlikimo techniką, sukūrimo metus ir šaltinį, kuriame paveikslėlis reprodukuotas. Dažnai kai kurių paveikslėlio duomenų nepavyksta sužinoti, tada rašome tuos, kuriuos pavyko gauti. Tačiau privaloma nurodyti šaltinį, iš kurio paveikslas yra paimtas.

Pagrindiniai viešai prieinamų vaizdų šaltiniai šiandien yra leidiniai (knygos, žurnalai) arba internetas. Nuoroda į juos tiesiai po paveikslėliu užima daug vietos ir dažnai atrodo neestetiškai. Todėl dažniausiai visa informacija apie iliustracijos šaltinį yra pateikiama iliustracijų sąrašė darbo pabaigoje.

Iš knygų reprodukuotos iliustracijos rašomos taip:

1 pav. Tomas Pilvietis. Pavasario kriokliai. Tapyba ant drobės. 2016. In: Tomsargis, K. 2010. *Technologinė draugystė*. Vilnius: Grožio institutas. P.24.

Iš interneto paimtos iliustracijos rašomos taip:

2 pav. Coca cola reklaminės kampanijos plakatas. [žiūrėta: 2014-09-15]. Prieiga per internetą: <http://www.lkta.lt/apie.html>.

Iliustracijų sąrašas sudaromas eilės tvarka taip, kaip paveikslėliai yra išdėstyti tekste.